

108, 184, 118); en present plural tenim *broden*, en el *Procés de les Olivives* imprès el 1496 (*Canç. Sat. Val.*, p. 49); en la seva enumeració de les coses de «l'apartament de les dones», OPou, *ThPu.*, a. 1575 anomena «*brodar* o *orbrar*: acu pingere --- lo coxinet; la seda per *brodar*: sericum» (p. 310). En present si no m'erro no existeix altra pronúncia que *bròda* amb ò oberta (almenys és la pronúncia valenciana i del Princ. en general). En lloc de les formes castellanes més esteses, també es troba aquesta, en algun text aragonès i antic: com un inventari aragonès de 1444 (BRAE II), o un romanç en «pliego suelto» del S. XVI (Sz. Cantón, RFE VII, 39).

De la interessant variant *broidar* en català no tenim notícia més que a Mallorca, on *AlcM* es limita a dir-nos que era una forma usada per gent vella de l'illa; i el dicc. d'Amengual (que era de Binissalem i sovint dóna formes de la vella pagesia de la part central) la registra com a variant de *brodar* i amb els sentits de «ejecutar alguna cosa con arte y primor, elegantius agere; exornar lo que se cuenta», amb els derivats *broidat*, *broidadura* i *broidador*, -ora. L'angl. *to embroider* no és forma autòctona, heretada del germànic, sinó manlleu romànic (cosa que també ha d'explicar la terminació -er); és clar que allí no és d'origen català sinó provinent de França, si bé és notable que formes amb *oi* no semblen haver estat pròpiament franceses, de manera que el mot ha de ser de procedència occitana, no sé si forma viatgera del comerç i art sumptuari, o més aviat forma presa de Bordeus o Guiena durant la dominació anglesa medieval d'aquestes zones.

Una llatinització com la nostra citada de 1003 tingué curs, i encara més antic, en el Nord-oest hispànic, si bé allí amb caràcter substantiu: «orarios octo, unum textilem, cum unionibus duos *brósitos*», 'guardats de brodats' en un doc. de 927 del Monestir d'Abellar (Lleó), «albas de lino quatuor et quinta tunica, amictos sex orales, *brósetos* de auro et argento fresatos tres» en un de 938 del monestir gallec de Celanova (ASteiger, *Fr. Jud.*, 1943, pp. 632, 634). En efecte formes substantives com aquestes es troben en altres documents en baix llatí del mateix segle, *brusdus* i *brosdus*, recollits ja per Du C., els més antics fora d'Espanya (des de c. 840), però *brosdum* any 915 en el Cartulari d'Elna (veg. Bast.-Bass., *GLIMedCat.*, p. 245).

En castellà i portuguès el mot té vast i antic arrelament, en formes vàries. En castellà la més corrent antigament fou *broslar*; que trobem ja en la trad. feta cap a 1399, amb marcat matís lleonès o aportuguesat, de la *Confissió del Amante* de John Gower (1399); després en el *Corbacho* de l'Arxipreste de Talavera (ed. Pz. Pastor, 167.18); en Juan de Mena (*Canç. de Stúñiga*, 231); *brosladura* 'brodat' i «una cama de almadraques *broslados* a fojas de roble e a florecillas» en l'*Itin.* de Gz. de Clavijo (mj. S. xv, ed. Estrada, 85.10, p. CLXXVIII, i en la de 1782, p. 180), «un devant-altar de carmesí *broslado*, forrado de tela cárdena» en un invent. arag. de 1496 (BRAE VI, 743);¹

broslador 'brodador' en Juan del Encina, Salamanca 1507 (BRAE VIII, 644n.); i en *Sobremesa* de Timoneda: «se detuvo hablando con un conocido delante la casa de un *broslador*, que tenía una casulla colgada a la puerta» (Rivad. III, 172). O sigui que la forma *bordar* en castellà no arribà a imposar-se fins al S. XVII.

Com he explicat en aquell article, d'una forma semblant a aquest *broslar* ve segurament el cat. i romànic *BORLA*. *Broslar* és també la forma del gall. i port. antics. No caldrà repetir ací gran part de les dades i raonaments que ja vaig donar en el DCEC, s. v. *bordar*: remeto allí. Especialment per all que es refereix a les dades i problemes que plantegen les formes germàniques. Com allí indicava, les formes romàniques vénen d'una forma germànica molt arcaica, que es remunta als temps en què la noblesa germànica, i en particular les dames d'aquella raça, tingueren una influència tan decisiva en la indumentària i les modes del començament de l'E. Mitjana (d'on mots com *roba*, *randa*, i noms de color de les robes, com *blau*, *blanc*, *gris*, fr. *bler*, *guesde*, *garance*, cast. *gualda*, *rueca*, cat. *aspi*, etc.); cosa que ja arrenca dels últims segles de l'Imperi i del parlar dels legionaris de guarnició al llarg del Rin amb llurs dones del país (veg. la meva conferència d'Elms Marges, 1979).

Es la paraula germànica que reapareix especialment en l'a-al. ant. *gibrortôn*, *gaprortôn*, i en les altres formes germàniques que he aplegat a dalt; veg. sobre aquest grup de mots germànics i per a llur parentela indoeuropea, Pok., *IEW*, 110.10-13. En definitiva es tracta d'una amplificació de l'arrel BHER/BHR- 'cosa prominent, crinera, pèls de cavall o de porc', etc., encapçalada pel scr. *bhr̥stih* fem. 'punta, cantell'; i a la qual pertanyen també l'a-al. ant. *brari* 'vora, cantell', ags. *breord* 'vora, ribera, plana'. Són enganyoses les aparences de coincidència entre el cast. *bordar* i el grup germànic del fr. i ags. *bord* 'vora, borda', i fins ags. *borda* (m.) 'voraviu, adornament', a-al. ant. *borto*, al. mod. *borte* 'ribet, galó, franja, passamaneria' (*IEW*, 138.15) que en realitat forma part d'una arrel diferent, si bé en part confosa o combinada secundàriament amb aquesta.

La forma castellana *bordar* resulta d'una dissimilació del més antic *broslar* després que aquest hagué passat a **brordar* (com també s'esdevingué en la major part de les formes germàniques de la nostra família); i també el cat. *brodar* i el fr. *broder* surten d'una simplificació del més original *broslar*. Entrà en joc ací el principi fonètic del canvi de la *s* sonora davant consonant en *r*, com en PABORDE *prebosde* < PRAEPOSITUS, oc. ant. *almorna* < *almosna*, ELEEMÓSYNA, i anàlegs. L'alternança *broslar* ~ *broidar* ~ *brodar* ~ *bordar* és rigorosament comparable a *trasga* ~ *traiga* ~ *targa* < **TRANSICA* (BDC XXIII, 314-315).

DERIV.: *Brodada*. *Brodador* [1400, *AlcM*; «polymitarius, acupictor, segmentarius, patagiarius», OPou, *ThPu.*, 162]. *Brodadura*, V. supra. *Brodadura* mall. *Broderia*, -aria [mj. S. xv, *AlcM*; Lacav.]. *Brodat* subst. [1803, Belv. i veg. supra].